

ШЛЯХІ І ФОРМЫ АКАЗАННЯ ПСІХОЛАГА-ПЕДАГАГІЧНАЙ ДАПАМОГІ ДЗЕЦЯМ, БАЦЬКІ ЯКІХ ЗЛОЎЖЫВАЮЦЬ АЛКАГОЛЕМ (па матэрыялах вывучэння шведскага вопыту)

Чэчэт В.У.

Нацыянальны Інстытут адукацыі, г. Мінск

З мэтай вывучэння гэтай актуальнай праблемы намі прааналізавана замежная і айчынная псіхалага-педагагічная, сацыялагічная і медыцынская літаратура; праслуханы тэарэтычны курс "Сацыяльна-педагагічная работа з мужам і жонкай і дзецьмі, бацькі якіх злоўжываюць алкаголем" (Стакгольмскі ўніверсітэт, факультэт сацыяльнай работы, лістапад — снежань 1994 г.); вывучаны і прааналізаваны практычны вопыт работы шведскіх сацыяльна-медыка-педагагічных устаноў і службаў, што аказваюць адпаведную дапамогу бацькам і дзецям. Важнейшымі шляхамі і формамі ў аказанні псіхалага-педагагічнай дапамогі дзецям, бацькі якіх злоўжываюць алкаголем, з'яўляюцца наступныя:

1. Падвядзенне пад псіхалага-педагагічную дзейнасць моцнай і ўстойливай юрыдычнай асновы. Ва ўсіх агульных і сацыяльных законах аб алкагалізме і дзецях, якія становяцца яго ахвярамі, замацаваны і актыўна выкарыстоўваюцца палажэнні аб абароне сям'і і дзяцей ад алкагалізму і алкаголікаў (законы па догляду за дзецьмі 1902 і 1904 гг.; закон 1916 г., у якім прадугледжана прымусовае лячэнне бацькоў ад алкагалізму; закон 1954 г., дзе замацаваны прынцыпы дабравольнасці пры лячэнні ад алкагалізму; закон 1960 г., у якім рабіўся ўпор на прафілактычную работу з дзецьмі; комплекс законаў па сацыяльнаму і сямейнаму праву 1980-х гадоў; закон аб сацыяльных службах, закон аб прымусовых мерах па лячэнні ад алкагалізму, закон аб прымусовых мерах да дзяцей, якія ўжываюць алкаголь). Законы скіраваны на паўнацэннае развіццё і выхаванне, канкрэтную абарону дзяцей ад дарослых, догляд за імі, непрымяненне фізічных пакаранняў у адносінах да дзяцей і інш.

2. Укараненне ў рэальнае жыццё сістэмы практычных дзяржаўных мер у адносінах да ўсіх дзяцей. Ажыццяўленне практычных мер праходзіць на 3-х узроўнях: першы — структурны, калі ідзе прагназіраванне і рэалізацыя канкрэтных планаў і праектаў з мэтай стварэння спрыяльнага мікраасяроддзя (г. зн. абавязковае будаўніцтва для канкрэтных дзяцей дзіцячых садоў, школ, цэнтраў развіцця, аздараўлення, правядзення вольнага часу і адпачынку); другі — узровень групы, групавых інтарэсаў і патрэбнасцей, калі ідзе

робота па стварэнні разнастайных відаў дзейнасці для ўсіх дзяцей камуны ва ўсім мікрасоцыуме; трэці — індыўідуальны, асобасны, калі ў канкрэтнай камуне ажыццяўляецца дапамога кожнаму канкрэтнаму дзіцяці, у тым ліку і таму, якое аказалася ў экстрэмальнай сітуацыі.

3. Вывучэнне псіхалогіі падлетка, бацькі якога злоўжываюць алкаголем. Псіхалагічныя службы разам са школьнымі педагогамі і ўрачамі вядуць работу па вывучэнні псіхалогіі падлеткаў. Аналіз даследаванняў сведчыць, што падлеткі, бацькі якіх злоўжываюць алкаголем:

1) бачаць прычыну ў тым (у пераважнай большасці хлопчыкі), што нехта з бацькоў п'е;

2) утойваюць (замоўчваюць), што бацька ці маці п'юць;

3) лаяльна (цяпёра) адносяцца да бацькоў, шкадуюць іх;

4) прытасоўваюцца да таго, хто п'е, наносяць урон сваёй жыццядзейнасці (часта адказваюцца ад любімай цацкі, гульні, прагулкі, канцэрта, экскурсіі, паездкі, кнігі, спартыўнага інвентару і да т.п.);

5) становяцца "бацькамі" сваіх бацькоў, г. зн. замяняюць іх ў паўсядзёнай дзейнасці, выконваюць за іх, хворых і нярэдка нямоглых, многія сямейныя функцыі (прыбіраюць кватэру, купляюць прадукты харчавання, гатуюць ежу, даглядаюць малых дзяцей, падбздзёрваюць і сцвяжаюць п'янага бацьку (маці), укладваюць спаць, будзяць раніцай, каб своєчасова адправіць бацьку на работу, і да т.п.). Пры назіранні за паводзінамі падлеткаў можна заўважыць, што яны ў параўнанні з падлеткамі з нармальных сямей часцей звяртаюцца да ўрача са скаргай на галаўныя болі, болі ў страўніку. Ім характэрны нервовыя расстройствы, несканцэнтраванасць у час заняткаў у школе, паніжаны імунітэт.

4. Разгортванне разнастайных відаў і форм псіхалага-педагагічнай дапамогі дзецям, бацькі якіх злоўжываюць алкаголем. Аказанне дапамогі дзецям праходзіць праз спецыяльныя арганізацыі і службы (у пераважнай большасці ананімныя), у якія кожны падлетак, юнак ці дзяўчына звяртаюцца за дапамогай ("Алацін" — аналаг таварыства "Ананімныя алкаголікі" для падлеткаў; кансультацыя "Паваротны пункт" ў Эрсце пры царкоўнай абшчыне; арганізацыя "Форум Фенікс" і кансультацыя па сацыяльна-медыцынскіх і псіхалага-педагагічных пытаннях пры дзіцячай арганізацыі "Капюшон троля" ў Гётэбаргу і інш. Так, асноўная форма работы ў "Паваротным пункце" — групавыя заняткі (сустрэчы) з падлеткамі. Кожная сустрэча мае сваю тэму (да тэмы падрыхтаваны відэазапісы). Вось некаторыя тэмы: "Разуменне сябе", "Аб ролях ў сям'і", "Праблема залежнасці", "Гора і яго розныя этапы. Разуменне працэсу гора", "Абмежаванне (адказ)", "Кантроль", "Як знайсці духоўнасць у сабе?", "Працэс папраўкі", "Самадапамога".

5. Вялікая ўвага ўдзяляецца індывідуальнай рабоце з дзецьмі, якія перажываюць усё вельмі балюча і якім цяжка займацца ў групе. Пры гутарках сацыяльныя педагогі і работнікі не ставяць пытаньняў інтымнага характару ні дзецям, ні бацькам. Звычайна бацькам не падабаецца, што дзеці ўдзельнічаюць у падобных занятках, бо яны бачаць у іх пагрозу для сябе. Пагэтаму заўсёды ідзе папярэдня і канфідэнцыяльная работа з бацькамі, каб яны зразумелі, што ніякіх пагроз сям'і і сямейным адносінам не існуе.